

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՕՐԵՆ
ՅՈՎԱԶԱՆԵՍ ԴԱՅԱԶԱՐ
ԽՐԱԳՐԱՅՈՒՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ԵՍՊԻ ՊՈՆՏՈՍՈՒ
ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԵՎ ԴԱՅԱԶԱՐ
Bureaux du Journal HAÏRÉNIK
GALATA, ancien local de la BANQUE IMP. OTT.
CONSTANTINOPLE

ՀԱՅԵՍՏԱՆԻ

ՕՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՓԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԵՎ ԴԱՅԱԶԱՐ

Պարտիկ	Համար	...	300	75	ՊՐԵՄԻԱ
...	...	...	150	40	...
...	...	...	300	100	...
...	...	...	150	50	...
...	...	...	75	25	...
...	...	...	300	25	...
...	...	...	300	10	...

Թղթատարի ծախքը Թագավորական վարչության փոխարին փոստայի փող կ'ընդունուի, 115 դր. փոստայի փողը 100 դր. տեղի տեղի.

غلطه اسكى باق عثمانيه
خبرنيك غزه قهسى اداره سته

10 ՓԱՐՍՅ

10 ՓԱՐՍՅ

ՃՄԱՐՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ

Մասնաւոր հաճոյքով մը միշտ քաղցր փնտրելու ենք այլ և այլ հանա-
գէտներու մէջ այն ուսումնասիրու-
թիւնները, որոնց մէջ պատմութեան
և գիտնական մարդկութեան ուրիշ
մասերուն ապրելու եղանակը, ա-
նոց բարեկրթ, սովորութիւնները,
կրօնը, առեւտուրը և այլն:

Թէ Ափրիկայի մէջ կորած ան-
կիւնի մէջ գտնուած մարդկային
էակները ինչպէս կը հասնան ու կը
գործադրեն սէրը, կրօնը, սեփա-
կանութեան և ժառանգութեան և
այլ կարգի իրաւունքները, թէ ի-
րենց սրտի և մարմնի պէտքերուն
համար ինչ կը անեն և տնտեսա-
կան գործիւնները հնարած են, ա-
հա ինչիւրեք որոնց մասին պիտի
մնայ մարդ կատարելագոյն անտար-
բի և անհոգ. եթէ հաստացած է

որ երկրի վրայ կենացի կատարե-
լագործութեան տիպարը պէտք է
երթալ փնտրել ոչ թէ այդ վայրի
ցեղերուն մէջ, այլ եւրոպայ, քա-
ղաքակրթիւնը այն երկրիները, ուր
խառն բաղադրութիւն մը կը գտնուի
բանաստեղծներու, աստուածաբան-
ներու, տնտեսագէտներու, փիլիսո-
փաներու և դիւանագէտներու:

Ձի կա՞ն արեւօք պարագաներ,
ուր ամենէն աւելի մեղքը դուռնութիւն
ձեռք առնելու ենք մեղի դէմ,
մեր կարծիքներուն, մեր գրեթե
դէմ:

Կարգադրե անշուշտ երեկ-
ուան Հայրենիքի մէջ Սիրի-
ներուն վրայ հրատարակուած ու-
սումնասիրութիւնը: Գրիտտոնի
ժողովրդի մի մէջ երեւան եկած ա-
ղանդաւորներ են, որոնք ոչ միայն
կուստեն կոյս մնալ միշտ մահ
Պլ յանձն կ'առնեն անդամատու-
թիւն մը կրել, ուստի դժգոյն
գործնականապէս անկարելի ընելու
համար:

Ի՞նչ գաղափարէ վարուելով
աբրեջները իրենց կանոն ըրած են
ատել սէրը, ջնջել մարդկութիւնը
երկրի վրայէն՝ մշտական ամուրիու-
թեան մը միջոցաւ: Անոնք համոզ-
ուած են որ

—Աշխարհս գէշ է, չար է:
Աշխարհս երկու մաս ունի: Մարդը
և արարչութեան միւս ամէն բանը:
Աշխարհ ըսելով աբրեջները կ'ախար-
կեն մարդը միայն: Չարը՝ մարդն է,
ան է որ մէջտեղէն վերցուելու է:
Պ. Սէրբէթանի որ բարոյականի
վրայ գրած հատորներով ծանօթ է
եւրոպայի աստուածաբաններուն, կը-
սէ տեղ մը:

—Մարդս մեղք գործելու նա-
խասահմանուած է: Իր այս ճակա-
տաբիրը ատելի, խելի գէժ բան
է, բայց ասիկա այսպէս է:

Պ. Սէրբէթանի համար մեղք
գործած կ'ըլլայ մարդս երբ չի վարել
իր կենսով համաձայն այն լուսա-
րեան գաղափարին որ իր մարմնի
մէջ է: Պ. Սէրբէթան ըսել կ'ուզէ
Մարդս լաւ, բարի գիտէ, բայց

չի գործադրել և չպիտի գործադրէ,
ասիկա է իր ճակատագիրը: Այս տե-
սութենէն կը հետեւեցնէ որ մար-
դու ներքին դին ընկալած յոռութիւն
մը լրջուն է, և մարդու այս կամ
այն կերպ գործելու ապատութիւնը
ճշմարտապէս ուրիշ բան չէ բայց ե-
թէ չար գործելու հակում մը միայն:

Արարչութեան մէջ գէշ ուղեմ
մարդն է. Պ. Սէրբէթան և սրբ-
ցիները համակարծիք են այս մասին:
Բայց այս վերջինները, աւելի
տրամաբան ըլլալով, վճռած են
մարդկային սեռին ջնջումը իբր ի-
րենց վարդապետութեան գործա-
դրութիւնը:

—Իմանի որ մարդս գէշ է, ին-
չո՞ւ որդւոց որդի չասնայ: Թող
սպառի անոր սերունդը, կըսեն:

Ահա մինչև ուր կրնայ երթալ
Պ. Սէրբէթանի տեսութեան հետե-
ւանքը:

Իրաւ է, երկրի վրայ կայ չարը,
յոռին է եթէ այդ յոռի մարդկային
կամքին բերքն է, հարկ կ'ըլլայ այն
ատեն մարդիկ մարդկային կամքին
բարձր, ուրիշ խօսքով՝ մարդուն
խիղճը ջնջումը, քանի որ ինքն է չա-
րին յոռիին աղբիւրը:

Բայց եթէ չարը, յոռին մեր
գործը չէ, եթէ առաջ կուգայ աշ-
խարհի կաղնութեան կերպէն,
այն ատեն մեղաւորը մարդս չէ:
Եւ դժուար է հաւատարմել թէ
մարդու գործերն են քղե-
րան, ժամատարը, փոթորիկնե-
րը, հեղեղները, սովը, չորութիւնը
և նմանօրինակ մեծ ու պղտիկ ա-
ղէտները, որոնց պատճառաւ նախ
կը տառապին, յետոյ իրարու ձեռ-
քէ հացերիս կը խնդրէ, զիրար կը
խաբէրէ, մինչև իսկ կը սպաննեն եւ
կը լեցնեն երկրիս երեսը յոռու-
թիւններու սուղիս հետքերով:

Արդ, երբեք Ափրիկէ երթալու
ըլլար, հոն չպիտի գտնէք ո՞չ Պ.
Սէրբէթաններ, ոչ ալ սրբոյններ որ
կամային ուղեն ներքինանալ: Հոն
պիտի գտնէք վայրենիներ որ ամենէն
չեն հաւատար որ իրենց ծնած առ-
ջի օրէն մեղաւոր են արդէն, չեն
հաւատար որ, իրենց սրտին մէջ
գտնուած կամեցողութեան պէտք մի-
միայն մեղք գործելու հակում մըն է:

Այս տեսակէտով անոնք թէ մեղք
աւելի լուսաւորեալ համարուել ենք:
Արեւօք աշխարհիս սյու աղբար-
քակրթեալ մասին մէջ մարդու
ճամբորդութիւն մը միջոց մը չի պիտի
ըլլար տեսնելու թէ սրբան ծուռ, սը-
ղափարները, որոնց վրայ հիմնուած են
բարոյականի վարդապետութիւններ:

Պ. Սէրբէթանի պէս գիտնական
աստուածաբանները մէկ կողմ դնե-
լով, մեր մէջ պարզ շուկայի միտ-
ձեղք ըսել աւ խօսքը:

—Մարդ մը երբոր կոյս մնայ
մինչև մահ, լաւ գործ մը ըրած կ'ը-
լայ: Եւ երբոր երկրիս բոլոր մարդիկ
կոյս մնան մինչև մահ, աւելի լաւ
գործ մը ըրած կ'ըլլան, որովհե-
տեւ բոլոր մարդկութիւնը կը ջնջուի

կ'երթայ, քանի որ մարդս գէշ է,
մեղաւոր է ծնած աշխարհի մը
միշտ ալ գէշ պիտի ըլլայ:
Մեր շուկային չպիտի ընդունէր
այս վարդապետութեան այս հետե-
ւանքը, և պիտի խնդար, որովհետեւ
չպիտի հաւատար իր սղմութեամբ
ընթացող մարդս աշխարհ եկած է
մեղքի գաղափարէն չարչիւղելու,
այլ թէ իր ճակատագիրն է վայելել
կենսով, մարմնի իր ուրախ կա-
րելի է ընտելութեան պատահարներուն
գէշ:

ՄԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ

Դէպի ձախ ծուռ փոքրիկ ֆէսիս
տակ՝ օծանելիքով քառած մազերը կը
չողոզան. նոր անձնուած երեսները ըս-
պիտակ փոշի մը տակ ծածկուած են:
Անուշահոտութեան հոտանքները փոքր-
նեղ կ'ալկուեն. թիկնոցակին լամպը
միշտ ծաղիկ մը խոթած, բարձր օձիքով
վարդագոյն շապիկը որ կուրծքը կը պա-
տէ, կապոյտ, դեղին վզնոցով մը գա-
ղաւորած է, սրուն վրայ խոշոր ու
աչքի գործող կանանչ գնդաւոր մը մը-
նուած կը փայլի. թիկնոցակին վերի
գրպանին կապարմը մետաքսեայ թաշ-
կինակի մը ծայրերը նազաւառակի ա-
կանջներու պէս գուրս կը ցցուին. թե-
ւին վրայ վերարկուն կախուած, ձախ
ձեռքը ձեռնոցները կը բռնէ, մինչդեռ
աջին մէջ բարակ դաւաղան մը կը ձո-
նայ: Երբ կը տեսնեմ այս տիպարէն ե-
րիտասարդ մը որ, ուղեքը գետին քսե-
լով, սիգահեմ կը կտրտուի՝ «Ինչի՞
նայցէ՞ք, ես եմ անցնող» կ'ըստով մը,
այնպիսի քնն մը, գայլոյթ մը կը գտնեմ
որ յօժարութեամբ կը յարձանգի՝ այդ
կնամարդի էակին վրայ՝ զինքը օձիքէն
բռնելու եւ ուժգին ցնցելու համար, եթէ
այդպիսի վարմունք մը չնկատէի իբր
հակառակ կնահածութեան օրէնքներուն
գոր կը պարտիւնք ամէն անոր որ իզա-
կան սեռին կը պատկանի:

Ինչո՞ք խմար... մտքը անգամ
չանցնի որ ի հագուելու սղուելու ե-
ղանակով ճիշդ կը նմանի Բարիկի նը-
պարավաճառի սոնապետեայ ճորտի մը:
Այս տիպարէն եւ ասոր քիչ-չաւոյ նը-
ման երիտասարդներուն հոգիի փոճու-
թիւնը ըստ ինքեան կ'ընթանէ: Երբ
քսան տարեկանին կը մտնեն, յաջը-
տակի փորձութիւն մը կը սկսին ունե-
նալ որուն գիմարելի գիւրիւն չէ, այն է
սրճարանի կենսքը: Վարժարանի աշա-
կերտակիցներ եւ կամ միւլետոյ գրասեն-
եակի ընկերներ, միակերպութեամբ,
ամենօրեայ ժամագրութիւն մը տուած են
Brasserie մը մէջ համախմբուելու համար:
Հոն՝ միւլետոյ եւ անփոփոխ սեղանի մը
չուրջը բոլորով կը սկսին խօսակցել,
ձիթապուր ըստելով եւ բողբոջ կրծ-
ով գարիւնը կը խմեն: Իրենց միջեւ
մտաւորական խեղճ ու չափաւոր վիճակ
մը հաւատարմութեամբ կը սիրէ, որուն
չափաւորութեանն այնքան գոհ են որ օր
ըստ օրէ ինքնաշահաւորութեամբ խորա-
մուխ կ'ընկղմին անոր մէջ, բարձրէն
ձգուած յոգնած ու թուլած անդամնե-
րու պէս գործնք կը հանգչենքը բազ-
մոցի մը փափուկ կակղով թխած վրայ:
Եթէ մէկ մը մտածենք թէ ինչէ՞ կը
բաղկանայ այս երիտասարդներուն մտա-
ւորական խոնջէնքն ու արտագրութիւնը
եւ քննենք իրենց զարգացման աստի-
ճանը, կարողացած զիրենքուն տեսակը
եւ իրենց անձնական գործունէութիւնը
(չոր կը կարծեն գործածել գործերուն
մէջ), ալ ամենէն չպիտի զարմանանք
իրենց հանգստեան գոտարկ ժամերուն
անհամ պարագայութեան վրայ, նոյնպէս
եւ իրենց այն ջանքին վրայ զոր կը գոր-
ծանք կնամարդի էակներ ըլլալու եւ

իրենք զիրենք փճացնելու եւ ոչնչացնե-
լու համար:

Գիշեր քնի մէջ են... այնպէս պէտք
ենք կարծիք. ահա՛ կը լսենք իրենց բա-
ժակներուն բախման շաշիւնը եւ իրենց
խնդուածներուն պոթիկութիւնները:

Երբեմն նշմարած էք, Իւքսէք Բալ-
արըմ, հրեաներուն ծախած ու ի ցոյց
դրած վաճառքներուն մէջ թարմ ու գու-
նաւոր կարմիր խնձորներ: Ասոնք ար-
ուեստակաւ սուտ խնձորներ են, պարզ
տուփեր որոնք յանկարծակի բացուելով
մանր մուր խաղաղիքներ կը պարունա-
կեն: Ասոնք նման են եւ այն երիտա-
սարդներուն ուղեղները. այդ խաղաղ
ու ստախոս տուփերուն պէս բանանք
ասոնց ուղեղներն ալ: Ինչ կը գտնենք
հոն. երգեցիկ սրճարանի եղանակներ,
խանութեան օրորոյի մը կենդանագիրը,
չափազործի եւ դերձակի մը հաշիւը եւ
խաղաղութեան արցակ մը: Ահա՛ ի-
րենց պարունակութիւնը:

Այդպիսի կենսակերպ տիրութիւնն ու
փոճութիւնը մարդս միմիայն իրկուել
կը զգայ, երբ անկողին մանկելով միւս
միմիայն ինքզինքին հետ կը մնայ այն
հաղորաւոր էակներուն դիրքին մէջ ու-
րոնք, մտաւորութեան անդունդին մէջ
անհեռացած, կը շնչեն ի Շիշի:

Խոտապահանջ չըլլանք: Ձեռք կրնար
բաղձալ որ ամէն ոք խելացի ու պարզ-
բիւտ ըլլայ, ապա թէ ոչ ծաղրելի կ'ը-
լանք ու լրանին կը խնդան: Մէկ կամ
միւսը այսպիսի: Համար չէ որ վայր-
կեան մը կանգ առնէ մեր ամենօրեայ
բարեկրթութեան ներքեւ սխալ ըմբռ-
նում մը որ զոյտութիւնը կը յայտնուի որ
ծանր հետեւանքներ ունենալով կրնայ
ընդ երկար մեր ազգին ողջմտութեան
զգայի ու լրանել:

Շատերը զեղիւթեան գաղափարը
այնչափ կը չիտրեն եւրոպական յառաջ-
գիմութեան հետ որ, նորահեռութեանց
համեմատ հագուելով կամ վէպերու մէջ
գործածուած քանի մը դարձուածներ
սերտելով կը կարծեն եւ ուրիշներուն ալ
կարծեցնել կ'ուզեն որ բաւական արժեք
ունեցող անձն են:

Հաւատարմեք որ ամբողջ ընտանիք-
ներ կան որոնք վերջին ատիւնին իւր-
նայողութեան հետ որ, նորահեռութեանց
համեմատ հագուելով կամ վէպերու մէջ
գործածուած քանի մը դարձուածներ
սերտելով կը կարծեն եւ ուրիշներուն ալ
կարծեցնել կ'ուզեն որ բաւական արժեք
ունեցող անձն են:

Երբ որ հարուստները շուրջութիւն
ընեն, աստուորէն ծախելով ապրիւն, ա-
տիկայ կ'ըմբռնեն, զրեթէ կը պարզով մըն ալ
պարտքերն են, հարուստ են անոնք:
Բայց երիտասարդներ որոնք պարտքի
տակ կը մնան, եւ իրենց ստա-
ւորութիւնն ու ապագայ սերունդին անողջու-
թեանը մտաւորութեան մը յագոյրդ տալու հա-
մար, այսինքն մայրներուն վրայ հազ-
ուած զարդարութեամբ բան ծախելու, չալով
ընելու եւ Բարիկի ընկերներուն ծաղ-
րանկարներն ըլլալու աստիճան բարիդ-
ցիներու նմանութեան համար, ահա ասիկա
է որ միանգամայն կը ժպտնեն ու կը
տխրեցնեն մեզ:

Մեծ գիտնական մը հաւանօրէն ապա-
ցուցանել ուզեց որ մարդս կապիկէն ա-
ռաջ կուգայ. Ատիկա շատ լաւ:
բայց պէտք չենք մոռնալ որ մարդ-
կային յառաջադիմ ընթացքը օր ըստ օրէ
հեռացնելու է մեզ այդ քառաձեռն նա-
խադրարէն:

ՄԻՐ-ԿԱՐՈ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԿԱՊՐԻԵԼԷ Տ'ԱՆՈՒՆԵՐՈ

Իտալացի հեղինակ մը, Կապրիէլ
տ'Անունցիո, հիմակ իր երկրէն դուրս
մասնաւոր Յրանալի մէջ այնքան յա-
ջողութիւն կը գտնէ որ քննադատու-
թիւնը հարկ կը համարի անով զբաղի
երկարօրէն: Իր երեք գործերը մասնա-
ւորապէս, Նիւորը, Հեռուքեան զուակը
եւ Մանուան յայրենացի, որոնք ֆրան-
սերէնի թարգմանուած ու հրատարակ-
ուած են, միջազգային գրականութեան
մէջ էն առաջին տեղերէն մին կուտան
իրեն:

Ինչ է իր յաջողութեան գաղտնիքը
իր զլխաւոր առանձնայատկութիւնը, Պ.
տ'Անունցիո Սիրոյ եւ Գիւղեցիութեան
փառաբանութեան նուիրած է իր գրիչը,
բայց իր թէ հիւանդոտ, ծեծեղուած,
ամօթխած քոչերու տակ ծածկելով գա-
նալ, այլ ապա, զգայնոտ, մարդկային
կենդանութեամբ մը գտնագիւղով:

Բուն իտալացի մըն է ինքը, եւ իր
կրակոտ կրքերը կը ցնցեն հիմա միւս եր-
կիրներու գրաւորներուն ու հետաքրքր-
ներուն յոգնած ջիւղերը, քաղաքային
պղտատնական չէ. կրակ կը վառի իրենց
տրեւիւն մէջ, Ինչ աւելի հնչողի բան
քան Վենետիկը կամ Նաբոլին, իրկու-
նը, երբոր ծանր տաքութիւնը անցած է,
եւ միշտադին եղիւթեան մէջ՝ աղուոր
երիտասարդները աչքերուն պոչով կը
նային աղուոր աշխիւներուն, որոնք
արդէն կը խնդան համոզել:

Պ. Կապրիէլ տ'Անունցիո այս զորա-
ւոր եւ նուրբ ցեղէն է: Իր գործը յարա-
տեւ ընդգրկած մըն է վեցերորդ եւ ին-
ներորդ պատուիրաններուն մէջ, Բայց
իր զգալաւորութիւնը նուրբ, շնորհա-
ւել, գրգռող մըն մնայ միշտ: Շատ
պիտի ներուի իրեն, որովհետեւ շատ սի-
րած է Գիւղեցիութիւնը, Սիրոյ մէջ աղ-
տուութիւնը չի սիրել: Եւ իսկ իր կա-
տարի թափերուն մէջ, ֆիորէնցական
շնորհէր բան մը կը պահէ: Կը սիրէ կի-
նը, ամբողջ կինը, հաւատարմութեան քա-
ղապարտութեամբ որ յաւիտենական եւ
բազին յառած է աչքերը: Իր բանաս-
տեղծութիւնը եւ արձակը ներգայնակ
դէմքեր եւ մաքուր ձեւեր կը ստեղծեն:

Գրականութեան մէջ ոչ կը իրեն պէս
կրցած է նկարագրել կինը, ցոյց տալ
զայն նստուկ, ոտքի վրայ, պառկած,
կեցած, եւ անոր գիծերուն եւ շրջապը-
ծերուն վրայ խաղցնել լոյսը: Նկարիչի
ու քանդակագործի պէս միմիայն անոնց
երանգները եւ ձեւերը, Տեսէք այն պատ-
կերը ուր կը սկսի հանելի տեսիլներու
շարքը՝ Վենետիկեան գաւառին համար:

Վեր բարձրանալ ան (կինը) իր տղի-
յամբարար, յուրաբար, տեսակ մը դաշ-
նաւորութեամբ: Իր կրկնողը, որ կա-
պապիւրուն աղուամաղին պէս ձիւնառ-
պիտակ մուշտակով մը պատուած էր, ալ
ճարմանգովը բռնուած չէր եւ անձնիքէն
վար կը սահէր, հոսանք ձգելով ուսերը:
Ուսերը երեւան կուգային յղկուած փը-
ղովի պէս տոգոյն, փափուկ աղօտով
մը բաժնուած, եւ ուսակները չիտիկն
ժանդակներուն տակ կը կորուսէին: Թե-
ւեան չեմ գիտեր ինչ իտալացիուկ եւ
անուշ թեւումով մը: Ուսերուն վրայ,
պարանոցը կը պայծառանար, ճապուկ ու
բոլորի: Եւ մաղբոր օղակ օղակ դաւա-
ռուած, ծոծրակէն մինչև գլխուն կը կազ-
մէին սեւ սաթէ գնդապետներուն խած-
ուածքին տակ: »

Ուրիշ հատուած մը:
«Մտիկ ընելու համար, սրտին մէջ
ոտքի վրայ կեցաւ ան (կինը), պանա-
նեկի մը մօտ: Ձախ ձեռքը երկնցուցած
էր եւ ձեռնոց մը կը դնէր ծայրագոյն
դանդաղութեամբ: Այս դիրքին մէջ, իր

Հայկաններն ու պարագաները խոսքին եւ անխիթար սուգով համակուած կը ծանուցանեն ձեզ զառնադէտ մահն

ՊՅՂՈՍ Է.Ֆ. Յ. ԱՍՏԱՐՃԵԱՆԻ
որ կարճատեւ հիւանդութենէ ետքը, իր մահկանացու կենաց ընթացքը կրեց անցեալ Նիքիտի առաւօտ, Եւստակի 43 ամաց:

Յուդարկաւորութեան տխուր հանգիստը պիտի կատարուի վաղը, 14/26 Մայիս ժամը 7 ին (ը. թ.) Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ մէջ, որ կը գտնուի արդէն հանգուցեցն մարմինը, եւ ուսկից պիտի փոխադրուի Շիշլի Ազգային Գերեզմանատունը:

Մանաւոր հրաւիրագիր չընդունողները կը խնդրուի ներկայս նկատել իրր արքային:

Շահապաշտ, Կիւմուշեան, Բաբաղեան, Թովհանէիեան, Հովսէփեան, Նուրեան, Հիւսարեան, Եւստակեան, Խորասանեան, Ինայեթեան ընտանիքները ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն զմահ:

ԱՐԲԱՆՈՒՄ Է.Ֆ. ՇԱՀՊԱՆՅԱՆԻ
ՀԱՅՐ
ՅԱԿՈԲ, ԽԱՉԻԿ, ՄԱՍՏՈՒՍ, ԵՒ ՏՕՔԹ. ԳԱՌՆԻԿ ՇԱՀՊԱՆՅԱՆԻ
որ հանգեաւ ի Տէր երէկ ի հասակի 80 ամաց:

Ազգականք եւ բարեկամք կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ Յուդարկաւորութեան տխուր հանդիսին, որ պիտի կատարուի այսօր Շաբաթ, առաւօտեան ժամը 3 ին (ը. թ.) ի Սուրբ Երրորդութեան եկեղեցւոյ Բերայի, ուր արդէն փոխադրուած է հանգուցեցն մարմինը եւ անտի պիտի ամփոփուի Շիշլի Ազգ. գերեզմանատունն իրենանց զամբարանին մէջ: Բերա, 13 մայիս 1895

Ներքին լուրեր

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ. Անտիոքի գլխավոր ամուսնուեցաւ Նափայի գլխավոր Ալի պէյ, որուն յաջորդեց Սուրիոյ Պալատէի գլխավոր գլխավոր Լուրի պէյ, որուն յաջորդեց Անտիոքի գլխավոր Րիզա պէյ:

Ականաւոր Մէճիտէ պատանշան տրուեցաւ Տիարպէրի կուսակալ Սըրբի փաշայի:

Երրորդ կարգի Մէճիտէ իզմիտի օստիկան-գինգոսներու Թապուր Աշարը Խորխոս Էֆենտի:

ՆԱԶԱԳԵՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ. Մայիս 10 թուականով Մեծ Եպարքոսն ուղարկեց հեռագրեր ծանուցած են թէ Լեւոնի, Հալէպի, Սըվաքի, Տիարպէրի, Գաթիքի, Խարբեքի, Ատաշայի, Պիլիսի, Վանի, Պերուքի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն մէջ ալ, չընտանիքներն անտուգանքով:

—Ձեզ տեսնելու, ձեզի հետ խօսելու համար եկալ հոս... Ձիս մի՛ յուսահատեցնէք... Սոսկալի թշուառութիւններ զայնցի... մինչեւ այսօր ալ թշուառ են...

Այդ ձայնին մէջ անանկ արտաձայնի տեսնելով մը կը զգացուէր որ, նորա տի աղջիկը կեցաւ:

Այն ատեն անտանիքը, ցած ձայնով կարծես ակամայ, ըսաւ:

—Կ'ուզեմ խօսիլ ձեզ... ձեր մօրը վրայ... —Մայրս կը ճանչնայիք... զոքեք ժամ ձեռքերը միացնելով, Դո՛ւք... Այտեք քստալի կարմրեցան... Մայրը... Այս անուշ կերպարանքով, այս տխուր մարդը իր մայրը ճանչցած էր...

Արդէն գոչակեր էր թէ անտանիքը բարեկամ մըն էր... անկէ խնայալու բան չկար... Կ'ընար անոր խնդրէն ընդունիլ...

Պ. Թրէման, տեսնելով որ նորա տի աղջիկը կը հաւանի զինքը մտիկ ընել, շարունակեց.

—Ձեզ կ'ընար հոս, անտանիք մէջ խօսակցելու ձեզի հետ. փայտահատ մը չընէ:

—Ձեզ կ'ընար հոս, անտանիք մէջ խօսակցելու ձեզի հետ. փայտահատ մը չընէ:

—Ձեզ կ'ընար հոս, անտանիք մէջ խօսակցելու ձեզի հետ. փայտահատ մը չընէ:

նորհիւ Վեհ. Սուլթանին, կատարեալ անդորութիւն եւ ապահովութիւն կը տրէ:

Ի. ՊԱՍՏԱՐՃԵԱՆԻ ԱՐԿԱՄԱՆՆԵՐՈՒՆ. Վեհ. Սուլթանին բարձր նախագահութեամբ Բաղադարկութեան պաշտօնատան մէջ կազմուած նպատակաւոր յանձնաժողովը վերջերս հետեւեալ նպատակները գանձած է ի նպատակ երկրաշարժէն արեւմտեաններուն.

Գումար նախորդ ցանկին	9,244,644 30
Արդիւնդարձութիւն նահանգէն շրջորդող անդամ	9,025
Գումար նահանգէն տասն երկուերորդ անգամ	9,720
Գումար	9,263,389 30

Երկրաշարժ. Եւստակի նահանգին մէջ պատահած երկրաշարժին վրայ հետեւեալ հասած տեղեկութիւնները ցոյց կուտան թէ աղէտը առաջին անգամ ծանուցուածէն աւելի ծանր եղած է:

Բարաքիսի (Բրէմէտի) աւանը, Վիտա գետակին վրայ, երկրաշարժի կեղծներ եղած է: Յիսուն հողի մեծեր են հոն. 150 հողի աւելի կամ նուազ ծանր կերպով վիրաւորուել են եւ մէկ քանիներ ալ անյայտ եղել են: Տուններուն մեծ մասը կործանած են եւ կանգուն մընացածներէն մէկ փոքր մասը միայն բնակելի է: Ժողովուրդը, սարսափահար, դիտելով զուրաբ կ'անցնէ, զեռ վրան ստացած չըլլալուն պատճառաւ, Լուռած չէ թէ առջի օրը ո՛րչափ ցնցում զգացուած է, իայց յաջորդ օրը 26 ցնցում համարած են: Յունաց հին եկեղեցին, որ 300 տարի է կառուցուած է, ցնցումներուն պատճառաւ փլել է:

Կայսերական դիտարանին ստացած մէկ հեռագրին նայելով, երկրաշարժի բաւական զորաւոր ցնցում մը զգացուել է Էլպիսանի մէջ մայիս 9ին: Վնաս չի կայ:

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ. Կայսերական Իրատէի մը համաձայն, Բերայի վրացի կաթողիկոսը Ս. Թովհէ վարժարանին ուսուցիչները եւ աշակերտները չ'ընդգրկուի օր Բեռլինէն դաշին, ուր երկու անգամ սեղան տրուեցաւ իրենց, Նուագածուններու խումբ մը նըւագեց:

Բանաստեղծներ արտասանուելով բարեմաղթութիւններ եղան վասն կենաց Վեհ. Սուլթանին:

Բիւլի ՀԱՆԴԻՍՆԵՐԸ. Մոնթեռիտի տունը տեղեկութեանց նայելով, Թուրքիա Բիւլի հանդէսներուն պիտի մասնակցի երկրորդ շողեցումով մը որ Ֆուս մարտահանին պիտի ընկերակցի: (ձերմանիս) նաւարանին արտադրած թոր-փիլիսոսանքէն մըն պիտի ըլլայ ատիկա, որ դեռ հոս զրկուած չէ. Վեհ. Սուլթանին հրամանով, այդ թորփիլիսոսանքը Ֆուսի պիտի միանայ շրանցքին բերանը:

ԱՆԳԼՈՅԹԱՅԻՆ ԺՆՆՈՒՄԱՆ տաւրաբաժին ատիկա, երէկ Սալ-Բաղարի անշեւ խորհրդած օսմանեան պահակա-նաւը, օտար տրորութեանց պահակա-նաւը եւ նաւահանգստին մէջ գտնուող:

կամ անտառապահ մը կրնայ անցնիլ ասկէ եւ մեր խօսակցութիւնը ամբողջ գաւառին բերանը կ'իյնայ: Ձեր պարտէզին ծայրը ջրիլիճակ մը կայ, անանկ չէ:

—Ժամ զիտուել այդ ըսաւ:

—Ձրվիճակին ըլլ շատարան մը կայ, վաղը երէկ Պ. Տէրքով: — Կարծես զըծուարան արտադրանք այս անունը, որ ցաւալին կ'ընկնի մը յոտով բերաւ իր գէմբին վրայ, — Երէկ Պ. Տէրքով Բարիկ երթայ կամ ձիով պտուղու էլլէ, կէս օրէն երկու ժամ ետքը այն նստարանին վրայ կը սպասեմ ձեզ: Հոգ մի՛ ընէք, ինչի համար վրանդ չ'կայ: Մի, հարցնէք թէ ինչ միջոց ի գործ պիտի դընեն մինչեւ ձեր ըլլ հասնելու համար. ան իմ գործն է: Ո՞տք կուտաք, անանկ չէ:

—Այո, պատասխանեց ժամ զիտուել, վասն զի չէր մտաբերել իսկ այս ժամադրութիւնը մերժել այս մարդուն:

—Այս տեսակցութեան վրայով մէկուն բան մի՛ ընէք, կ'աղաչուի:

—Ո՛ր, պատասխանեց աղջիկը, կը խօստանամ:

Սակայն վայրկեան մը վարանել ետքը, յարեց.

—Պատաւ դայանակի՛ Մամէ՛ ալ չ'ընէ:

առջի օրուան լուրէն ետքը երէկուան այս հերքումը զարմանալի կը թուի:

ՀՐԵԱՆԵՐԸ. Պուլկարի խախտման պետք, Տր. Մ. Կրիստիան, որ անցեալներ Կ. Պոլիս եկած էր, իր պաշտօնատեղին դարձաւ: Տր. Կրիստիան, որ պատմական աշխատութիւններով կ'ըզբաղի, Կ. Պոլիս եկած էր փնտնելու համար ձեռագիրներ որոնք կարեւոր են Արեւելքի Հրեաներուն պատմութեան համար:

ՈՃԻՐ ՄԸ. Թուրք Թերթերուն մէջ կը կարգանք. Պիլիսի Պուլկարը գաւառակին Գոր դիւղէն Հուրեմ անուն հայ կին մը մէկ քանի օր անյայտ եղած ըլլալով խուզարկութեանց ձեռնարկուել է: Նոյն պահուն այդ կնոջ եղբայրը ցոյց տուել է անոր մէկ ձեռքը, զոր շունի մը բերանը տեսած էր: Ասոր վրայ խուզարկութիւնները շարունակուելով կնոջ դիակը առանց գլուխի գտնուել է նոյն գիւղացի Նորոգը: Աւոյի կտաւատի իւղի պատահաւորութեան յատուկ տեղին մէջ, նոյնպէս այդ անձին կնոջ անտուկէն ալ արեւոտ դայոյն գտնուել է: Այդ բացարձակ ապացոյցներուն եւ հոս հոն տեսնուած արեան հետքերուն նայելով հասկցուած է թէ այդ կնոջ հոն սպաննուած է: Քննութեան տեղեկագրերը յանձնուած են դատարանին: Նոյնպէս հարկ եղած միջոցները ձեռք անուած են ոճրագործները գտնելով ձեռքաւարելու համար:

ՆՈՐ ԹԻՆԻՐ. Երէկուրէն սկսաւ հրատարակուիլ Թերթերն պատկերազարդ շաբաթաթերթ մը, Մալիմար անուն, անորեւթեան Թահիր պէյի: Թերթը շատ մաքուր տպագրուած է, մեծադիր 3/4 երեսով, վեց պատկերով: Իր յաւելուած ունի թերթին մը, Ստամպուլի քարտէսը եւ Հէկ օլ թիպիլի բանաշարքը, հեղինակութիւն երաժիշտ Մէրկէր Միլիքի Էֆենտի, ձայնագրուած:

ՉԲՈՒՄԵՐՈՅԻՆԵՐ. Հինգրաթի օր իզմիլէն մայրաքաղաքս եկաւ Ագիա չորհունար, որուն մէջ 232 զօսաշրջիկ կը գտնուէին, — 80 կաթողիկ եկեղեցական, իտալական բարձր ընկերութիւնէն բաղմաթիւ տիկիներ եւ այլն:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԴԵՊԵՐ
Ընդհարում. Առջի օր ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Սիւրբէնի նաւամատոյցին մօտ երկու օսմանեան առաքատանաւում միջեւ: Մէկուն կողմ ծակեցաւ, եւ ջուրը ամբարանոցը լեցուց: Որպէս զի չընկղմի, նաւը մէկ ժողին վրայ պատկեցուցին:

—Թերթեր 43 թիւ չորհունար հինգրաթի օր կամուրջին մօտեցած ատեն այնքան ուժով բաղկեցաւ անոր որ ռոտի վրայ գտնուող բոլոր ձաւորները վար ինկան իսկ կամուրջին սրճարանին մէջ գտնուող անձերը, չ'անկախով եղելութիւնը, սարսափահար դուրս խուժեցին խանդիտուն: Վնաս մը չ'անդիպեցաւ բարեբաղդաբար ոչ մէկու մը, բայց արժանապետին օր ցաւով հաստատեց թէ յաճախորդներուն մէջ մասը եղած դացած էին, առանց վճարելու իրենց խմածներուն ստակը:

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԱՆԲԱՆ. Երէկ ծանուցինք թէ Պանքան ալ եւս դրամ փոխ չի տար իր ըլլ աւանդ ձգուած տեղական նոր ընկերութեանց թղթերուն վրայ: Կ'ընուի հիմակ թէ Պանքան այդ պիտի անօրինութիւն մը ըրած չէ, եւ

կամ անտառապահ մը կրնայ անցնիլ ասկէ եւ մեր խօսակցութիւնը ամբողջ գաւառին բերանը կ'իյնայ: Ձեր պարտէզին ծայրը ջրիլիճակ մը կայ, անանկ չէ:

—Ժամ զիտուել այդ ըսաւ:

—Ձրվիճակին ըլլ շատարան մը կայ, վաղը երէկ Պ. Տէրքով: — Կարծես զըծուարան արտադրանք այս անունը, որ ցաւալին կ'ընկնի մը յոտով բերաւ իր գէմբին վրայ, — Երէկ Պ. Տէրքով Բարիկ երթայ կամ ձիով պտուղու էլլէ, կէս օրէն երկու ժամ ետքը այն նստարանին վրայ կը սպասեմ ձեզ: Հոգ մի՛ ընէք, ինչի համար վրանդ չ'կայ: Մի, հարցնէք թէ ինչ միջոց ի գործ պիտի դընեն մինչեւ ձեր ըլլ հասնելու համար. ան իմ գործն է: Ո՞տք կուտաք, անանկ չէ:

—Այո, պատասխանեց ժամ զիտուել, վասն զի չէր մտաբերել իսկ այս ժամադրութիւնը մերժել այս մարդուն:

—Այս տեսակցութեան վրայով մէկուն բան մի՛ ընէք, կ'աղաչուի:

—Ո՛ր, պատասխանեց աղջիկը, կը խօստանամ:

Սակայն վայրկեան մը վարանել ետքը, յարեց.

—Պատաւ դայանակի՛ Մամէ՛ ալ չ'ընէ:

—Պատաւ դայանակի՛ Մամէ՛ ալ չ'ընէ:

—Պատաւ դայանակի՛ Մամէ՛ ալ չ'ընէ:

առջի օրուան լուրէն ետքը երէկուան այս հերքումը զարմանալի կը թուի:

ՀՐԵԱՆԵՐԸ. Պուլկարի խախտման պետք, Տր. Մ. Կրիստիան, որ անցեալներ Կ. Պոլիս եկած էր, իր պաշտօնատեղին դարձաւ: Տր. Կրիստիան, որ պատմական աշխատութիւններով կ'ըզբաղի, Կ. Պոլիս եկած էր փնտնելու համար ձեռագիրներ որոնք կարեւոր են Արեւելքի Հրեաներուն պատմութեան համար:

ՈՃԻՐ ՄԸ. Թուրք Թերթերուն մէջ կը կարգանք. Պիլիսի Պուլկարը գաւառակին Գոր դիւղէն Հուրեմ անուն հայ կին մը մէկ քանի օր անյայտ եղած ըլլալով խուզարկութեանց ձեռնարկուել է: Նոյն պահուն այդ կնոջ եղբայրը ցոյց տուել է անոր մէկ ձեռքը, զոր շունի մը բերանը տեսած էր: Ասոր վրայ խուզարկութիւնները շարունակուելով կնոջ դիակը առանց գլուխի գտնուել է նոյն գիւղացի Նորոգը: Աւոյի կտաւատի իւղի պատահաւորութեան յատուկ տեղին մէջ, նոյնպէս այդ անձին կնոջ անտուկէն ալ արեւոտ դայոյն գտնուել է: Այդ բացարձակ ապացոյցներուն եւ հոս հոն տեսնուած արեան հետքերուն նայելով հասկցուած է թէ այդ կնոջ հոն սպաննուած է: Քննութեան տեղեկագրերը յանձնուած են դատարանին: Նոյնպէս հարկ եղած միջոցները ձեռք անուած են ոճրագործները գտնելով ձեռքաւարելու համար:

ՆՈՐ ԹԻՆԻՐ. Երէկուրէն սկսաւ հրատարակուիլ Թերթերն պատկերազարդ շաբաթաթերթ մը, Մալիմար անուն, անորեւթեան Թահիր պէյի: Թերթը շատ մաքուր տպագրուած է, մեծադիր 3/4 երեսով, վեց պատկերով: Իր յաւելուած ունի թերթին մը, Ստամպուլի քարտէսը եւ Հէկ օլ թիպիլի բանաշարքը, հեղինակութիւն երաժիշտ Մէրկէր Միլիքի Էֆենտի, ձայնագրուած:

ՉԲՈՒՄԵՐՈՅԻՆԵՐ. Հինգրաթի օր իզմիլէն մայրաքաղաքս եկաւ Ագիա չորհունար, որուն մէջ 232 զօսաշրջիկ կը գտնուէին, — 80 կաթողիկ եկեղեցական, իտալական բարձր ընկերութիւնէն բաղմաթիւ տիկիներ եւ այլն:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԴԵՊԵՐ
Ընդհարում. Առջի օր ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Սիւրբէնի նաւամատոյցին մօտ երկու օսմանեան առաքատանաւում միջեւ: Մէկուն կողմ ծակեցաւ, եւ ջուրը ամբարանոցը լեցուց: Որպէս զի չընկղմի, նաւը մէկ ժողին վրայ պատկեցուցին:

—Թերթեր 43 թիւ չորհունար հինգրաթի օր կամուրջին մօտեցած ատեն այնքան ուժով բաղկեցաւ անոր որ ռոտի վրայ գտնուող բոլոր ձաւորները վար ինկան իսկ կամուրջին սրճարանին մէջ գտնուող անձերը, չ'անկախով եղելութիւնը, սարսափահար դուրս խուժեցին խանդիտուն: Վնաս մը չ'անդիպեցաւ բարեբաղդաբար ոչ մէկու մը, բայց արժանապետին օր ցաւով հաստատեց թէ յաճախորդներուն մէջ մասը եղած դացած էին, առանց վճարելու իրենց խմածներուն ստակը:

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԱՆԲԱՆ. Երէկ ծանուցինք թէ Պանքան ալ եւս դրամ փոխ չի տար իր ըլլ աւանդ ձգուած տեղական նոր ընկերութեանց թղթերուն վրայ: Կ'ընուի հիմակ թէ Պանքան այդ պիտի անօրինութիւն մը ըրած չէ, եւ

կամ անտառապահ մը կրնայ անցնիլ ասկէ եւ մեր խօսակցութիւնը ամբողջ գաւառին բերանը կ'իյնայ: Ձեր պարտէզին ծայրը ջրիլիճակ մը կայ, անանկ չէ:

—Ժամ զիտուել այդ ըսաւ:

—Ձրվիճակին ըլլ շատարան մը կայ, վաղը երէկ Պ. Տէրքով: — Կարծես զըծուարան արտադրանք այս անունը, որ ցաւալին կ'ընկնի մը յոտով բերաւ իր գէմբին վրայ, — Երէկ Պ. Տէրքով Բարիկ երթայ կամ ձիով պտուղու էլլէ, կէս օրէն երկու ժամ ետքը այն նստարանին վրայ կը սպասեմ ձեզ: Հոգ մի՛ ընէք, ինչի համար վրանդ չ'կայ: Մի, հարցնէք թէ ինչ միջոց ի գործ պիտի դընեն մինչեւ ձեր ըլլ հասնելու համար. ան իմ գործն է: Ո՞տք կուտաք, անանկ չէ:

—Այո, պատասխանեց ժամ զիտուել, վասն զի չէր մտաբերել իսկ այս ժամադրութիւնը մերժել այս մարդուն:

—Այս տեսակցութեան վրայով մէկուն բան մի՛ ընէք, կ'աղաչուի:

—Ո՛ր, պատասխանեց աղջիկը, կը խօստանամ:

Սակայն վայրկեան մը վարանել ետքը, յարեց.

—Պատաւ դայանակի՛ Մամէ՛ ալ չ'ընէ:

—Պատաւ դայանակի՛ Մամէ՛ ալ չ'ընէ:

—Պատաւ դայանակի՛ Մամէ՛ ալ չ'ընէ:

—Աճճապաւնով քիւճ. Նրէկ առաւօտ Շիշլի ճամբուն վրայ, ֆրանսական հիւանդանոցին դէմը, ձերուտի մը դիակը գտնուեցաւ: Գողթը կը գտնուէր ընկղմութեան մը օրով ձերուտի գտնուել պայմանեցած էր: Ո՛ր ըլլալը դեռ յայտնի չէ:

—Արեւմ. Գաղղի Գոնաց երէկ զեցին մօտակապօք առջի օր տան մը տալիս կը սպասէր: Ուսկից հանգուցեցաւ մը անոր պիտի փոխադրէր գերեզմանատուն: Կառապանը՝ Թաթար Ալի, տալիս ընդարձացած՝ կը քնանար գահակին վրայ, Յանկար, մոտակապօքն ձիւրը չի գիտցուիլ ինչ բանէ խոսելով, սկըսան անձարձակ արշաւել: Խեղճ կառապանը իր գահակէն ընդոտ գետինը նետուեցաւ եւ ծանրապէս վիրաւորուեցաւ:

—Հինգրաթի օր, Գաղղի Մէջ յոյն տղեկ մը թողցելի թոյնելու համար ետ ետ գացած ատեն՝ հորի մը մէջ ինկաւ, որուն մէջ շատ քիչ ջուր կը գրտնուէր բարեբաղդաբար: Տղեկը, որ թեթեւ վէրքեր միայն ստ

